

Animalske biprodukter fra ville dyr – innenfor eller utenfor virkeområdet til biproduktregelverket

Biproduktregelverket skal sikre at døde dyr, eller deler av slike dyr, ikke sprer smitte inn i matkjeden. Regelverket er hovedsakelig konsentrert rundt håndtering av animalsk materiale fra produksjonsdyr som skal benyttes inn i matkjeden, men regelverket har også noen bestemmelser om håndtering av ville dyr.

Ville dyr er i biproduktregelverket definert som alle dyr som ikke holdes av mennesker.

Ville dyr lever og dør i all hovedsak i sitt naturlige habitat, i skogen, i havet eller på fjellet. Dyrets naturlige habitat bør i denne sammenheng trolig innbefatte infrastruktur som veier og lignende eller stranden hvor f.eks. en hval ender sitt liv. Biproduktregelverket er tydelig på at det ikke pålegger noen plikt til å samle inn de animalske biproduktene fra ville dyr som har dødd eller er avlivet i sitt habitat. I bestemmelsen som regulerer virkeområdet til biproduktregelverket er dette regulert slik:

Denne forordning får ikke anvendelse på følgende animalske biprodukter:

a) hele kropper eller deler av ville dyr, med unntak av viltlevende vilt, som ikke mistenkes for å være angrepet eller påvirket av sykdommer som kan overføres til mennesker eller dyr, med unntak av vanndyr som fanges for kommersielle formål,

b) hele kropper eller deler av viltlevende vilt som ikke er samlet inn etter felling i samsvar med god jaktpraksis, med forbehold for forordning (EF) nr. 853/2004,

At ville dyr som ikke mistenkes for å være angrepet eller påvirket av sykdommer som kan overføres til mennesker eller dyr er unntatt fra reguleringens virkeområde fremgår direkte av bokstav a) over.

Problemstillingen i det følgende er om dette unntaket gjelder for dyrene som sådan eller om en må begrense unntaket til de tilfellene hvor dyrene etterlates i sitt naturlige habitat.

Velger en å legge til grunn en vid forståelse av unntaket faller ville dyr som ikke mistenkes for å være angrepet eller påvirket av sykdommer, i sin helhet utenfor Mattilsynets ansvarsområde og reguleres utelukkende av miljømyndighetene. De animalske biproduktene vil ikke bli kategorisert i henhold til kravene i biproduktregelverket og vil som følge av dette heller ikke kunne anvendes til noen av de formål som er beskrevet i biproduktregelverket, herunder som fôr til ville dyr i dyreparker og lignende. De animalske biproduktene må håndteres som avfall og Mattilsynet kan ikke bestemme hvordan disse skal disponeres!

Velger en å lese inn en begrensning i unntaket, om at det kun gjelder der dyrene etterlates i sitt habitat, vil slike dyr som fjernes fra sitt naturlige habitat, av jegere, kommuner eller andre, være omfattet av biproduktregelverket med de pliktene som følger av det. De animalske biproduktene må håndteres i trygg avstand fra matkjeden og disponeres i henhold til den nødvendige kategoriseringen.

Problemstillingen er aktualisert spesielt knyttet til to ulike typer situasjoner:

- Fallvilt, påkjørte ville dyr som samles inn.
- Ville dyr (viltlevende vilt) som jegere tar med seg ut av dyrenes naturlige habitat for partering

Leser en ordlyden i unntaket beskrevet over, vil en ut fra en ren bokstavfortolkning kunne konkludere med at unntaket må gjelde uten noen begrensning til tilfellene der dyrene etterlates i sitt naturlige habitat.

Det er likevel grunn til å stille spørsmål ved om intensjonen med regelverket ivaretas ved en slik fortolkning.

Biproduktregelverket skal som nevnt innledningsvis sikre at ikke døde dyr sprer smitte inn i matkjeden. Regelverket begrenser ikke reguleringen til dyr som er smittet eller mistenkes å være smittet av en sykdom, men stiller krav til håndtering av animalske biprodukter uavhengig av hvordan det animalske materialet oppsto. At de ville dyrene ikke antas å være smittet av noen sykdom kan således ikke i seg selv være en god begrunnelse for at de må unntas fra virkeområdet til regelverket.

Unntaket for ville dyr som dør i sitt naturlige habitat er godt begrunnet i regelverket, men regelverket inneholder ingen god redegjørelse for at unntaket skal gjelde for dyrene som sådan, også i tilfeller der dyrene fraktes ut av sitt naturlige habitat og nærmere matkjeden. En må anta at risikoen for matkjeden øker der dyrene fraktes ut av sitt naturlige habitat og nærmere befolkede områder og områder hvor det holdes produksjonsdyr.

Regelverket inneholder flere bestemmelser som synes å forutsette at animalske biprodukter fra ville dyr skal anses omfattet av regelverket. Både bestemmelsene om kategorisering og bruk av animalske biprodukter inneholder henvisninger til animalske biprodukter fra ville dyr, som ikke gir god mening om lovgiver ønsket å unnta animalske biprodukter fra ville dyr i sin helhet.

En vid fortolkning av unntaket vil medføre at animalske biprodukter fra slike dyr må håndteres som avfall og ikke kunne anvendes til noen av de formål som er skissert i biproduktregelverket. Det er alminnelig antatt at biproduktregelverket også skal sikre at animalske biprodukter gis en best mulig ressursutnyttelse og det samsvarer dårlig med en slik intensjon om lovgiver ønsket å unnta animalske biprodukter fra ville dyr i sin helhet.

Basert på momentene over synes det best i samsvar med regelverkets intensjoner å begrense unntaket for ville dyr til situasjoner hvor de etterlates i sitt naturlige habitat. Fjernes dyrene fra sitt habitat, enten ved at fallvilt samles inn eller jegere tar med dyrene hjem for slakt, kommer biproduktregelverket til anvendelse.

Fallvilt

Hovedkontoret har vært i kontakt med både Miljødirektoratet og Fylkesmannen og har fått forståelsen av at flere kommuner i Norge håndterer fallvilt som avfall. Fylkesmannen i Hedmark har satt i gang et arbeid for å kartlegge hvordan fallvilt disponeres og har gjennom dette arbeidet avdekket at langt flere kommuner enn forventet graver ned slikt materiale, i strid med miljøregelverket.

Selv om vi mener det er best i samsvar med biproduktregelverkets intensjoner å betrakte fallvilt som fjernes som omfattet av virkeområdet til biproduktregelverket, ser vi at dette kan fremstå som inngripende for mange av de kommunene som ikke har håndtert det slik. Vi har derfor konkludert med at den som samler inn fallvilt selv kan velge om de animalske biproduktene skal håndteres som avfall eller i tråd med biproduktregelverket.

- Skal fallvilt som samles inn håndteres i tråd med biproduktregelverket, og kunne nyttiggjøres til de formål som er beskrevet i biproduktregelverket, må virksomheten ha klare rutiner for hvordan kravene i biproduktregelverket etterleves ved innsamlingen og videre håndtering. Aktiviteten vil falle inn under Mattilsynet sitt tilsynsansvar og vi må føre tilsyn med at de animalske biproduktene disponeres i samsvar med regelverket. Nedgraving av animalske biprodukter er kun aktuelt i helt spesielle tilfeller i henhold til forskrift om animalske biprodukter §§ 20 og 21. Hovedkontoret mener disse unntaksbestemmelsene må tolkes strengt og økonomiske vurderinger bør ikke vektlegges. Viktig å huske på at virksomheten også må ha tillatelse fra miljømyndighetene til nedgraving.
- Velger den som samler inn fallvilt å håndtere dette som avfall, kan materialet aldri tas inn i biproduktkjeden igjen. Materialet vil være underlagt miljømyndighetene sitt tilsynsansvar og Mattilsynet sin rolle vil være å påse at materialet ikke havner i nærheten av matkjeden eller benyttes til formål som er underlagt Mattilsynet sitt tilsynsansvar, herunder fôr til pelsdyr, ville dyr eller sirkusdyr. Hvorvidt materialet kan graves ned eller disponeres på andre måter vil måtte avgjøres av miljømyndighetene og bare i de tilfeller der de konkluderer med å åpne for slik alternativ disponering vil det være naturlig at Mattilsynet vurderer saken.

Viltlevende vilt

Ville dyr som det drives ordinær jakt på anses som viltlevende vilt. Slike dyr er unntatt fra biproduktregelverket hvor de ikke samles inn etter felling. Jegere er således som nevnt innledningsvis ikke forpliktet til å samle inn restene av dyret dersom de parterer dyret i dets naturlige habitat.

Dersom viltlevende vilt samles inn etter felling og bringes ut av dyrets naturlige habitat for partering, følger det forutsetningsvis av regelverket at de animalske biproduktene ER omfattet av biproduktregelverket.